

Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích

Archiv obce Nekmíř

1821–1945

Inventář

EL NAD č.: 226

AP č.: 327

Mgr. Jiří Kříž, Mgr. Kateřina Nová

Plasy 2016

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce archiválií	3
II. Vývoj a dějiny archivního fondu	5
III. Archivní charakteristika archivního fondu	5
IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu	6
V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky	6
Seznam použitých pramenů a literatury	7

Přílohy:

Příloha č. 1: Seznam použitých zkratk	8
Inventární seznam	9

I. Vývoj původce archiválií

Nekmír leží 15 km severozápadně od Plzně (Loc: 49.8582742N, 13.2638056E) na katastrálním území téhož jména v nadmořské výšce 442 m. Jméno obce vzniklo odvozením od osobního jména Nekmír (ve smyslu Nekmířův dvůr).

Nejstarší doložená písemná zmínka o vsi pochází z roku 1358, kdy Racek z Nekmíře dostal povolení od plaského opata těžit kámen z kopce Krkavec (tehdy zvaného Drslík). Páni z Nekmíře, kteří patřili do rozvětveného rodu Hroznatovců, prodali ves v roce 1414 Janovi ze Slavic, komorníkovi krále Václava IV. V průběhu 15. století se zde vystřídalo několik drobných vlastníků, až v roce 1526 vyženil Nekmír Šebestián Markvart z Hrádku. Ten ho připojil ke svému rozsáhlému majetku. Jeho vnukovi Divišovi byl téměř celý majetek zkonfiskován za účast ve stavovském povstání 1618–1620. Statky Bělá, Nekmír a Podmokly byly odprodány Vilémovi Vřesovcovi z Vřesovic. Vilémovi se podařilo získat v pobělohorských Čechách rozsáhlý majetek, ale za cenu enormního zadlužení, které musel jeho syn Jan Vikart řešit v roce 1650 odprodejem Nekmíře spolu s Kokořovem, Lhotkou, Příšovem, Tatinou, Třemošnou, Zálužím a Žilovem Jiřímu Ludvíkovi hraběti ze Sinzendorffu. Přestože již následujícího roku tento majetek prodal, vznikl tak definitivně nekmířský statek jako samostatné dominium. V roce 1651 získává nekmířské panství Jan Zikmund Bedřich hrabě z Götzu. Po jeho smrti dominium jménem svého syna energicky spravovala Janova manželka Marie Isabella Trčková z Lípy, která nákupem vsí Nevřeň a Ledce panství územně konsolidovala a v této podobě zůstalo až do zrušení patrimoniální správy v roce 1848. Posledním patrimoniálním držitelem byl kníže Jan Karel z Lobkowicz.

Zrušením poddanství vrchnostenská správa zanikla. Během první poloviny roku 1850 bylo uvedeno v praxi tzv. Stadionovo prozatímní obecní zřízení (č. 170/1849 ř. z.), na jehož základě se staly nejnižším správním článkem samosprávné místní obce. Vycházelo se hlavně z josefínských katastrálních obcí, s tím rozdílem, že sídliště se mělo stát buď obcí, anebo součástí obce jako tzv. osada. Nekmír se stal samostatnou obcí a byl začleněn do soudního a politického okresu Plzeň v Plzeňském kraji. Změna nastala v roce 1942, kdy při tzv. Heydrichově správní reformě byla obec začleněna do soudního okresu Plzeň v nově vytvořeném okrese Plzeň-venkov. Ten zahrnoval soudní okresy Blovice, Rokycany a Plzeň, ovšem bez vlastní Plzně, jež byla konstituována jako samostatné statutární město. Na katastru obce Nekmír se nacházely přidělená místa myslivna, hájovna Lipovice a část kolonie domků u Kokořova (její větší část i dvůr Kokořov už ale ležely v katastru obce Nevřeň).

Na základě Stadionova zřízení, následně podle rámcového říšského obecního zákona (č. 18/1862 ř. z.) a obecního zřízení a volebního řádu pro Čechy (č. 7/1864 z. z.) byl v obci volen obecní výbor s tříletým funkčním obdobím. Výbor byl desetičlenný, devět členů bylo voleno a jedno místo měl jako virilista majitel nekmířského velkostatku (od roku 1895 to byl JUDr. Stanislav Wopršálek). Výbor ze svých řad volil obecní představenstvo složené ze starosty a alespoň dvou radních. Voliči byli rozděleni do sborů podle volebního cenzu. V dubnu 1903 na základě rozhodnutí c. k. místodržitelství v Praze, byl obecní výbor rozpuštěn „pro nepořádné vedení obecní správy“. Obec řídila správní komise, jejímž předsedou se stal správce místního velkostatku František Prokop. Nové volby do obecního výboru proběhly v roce 1904, ale pro stížnosti na jejich průběh se funkce ujal až na jaře 1905.

Nekmír patřil do farnosti Všeruby, kde byla i škola. Od roku 1868 fungovala v Nekmíři jednotřídní obecná škola, která byla v roce 1872 přeměněna na dvojtřídní. V roce 1904 byla budova školy výrazně rozšířena, aby odpovídala zvýšenému počtu žáků. Pošta pro obec byla ve Všerubech. Četnický dozor zajišťovala stanice v Horní Bříze.

Obec vlastnila zemědělské pozemky, které propachtovávala místním rolníkům, dále lesy a pastoušku. V roce 1913 bylo rozhodnuto o postavení obecní kovárny, při které byla zřízena i kůlna na novou hasičskou stříkačku. Nekmír si udržoval několik zřízců. Jeden většinou

zastával pozici obecního strážníka, hajného a sluhy, další plnil úlohu ponocného, který měl zároveň rozsvěcet a zhasínat obecní lampy.

Na základě novely obecního zřízení a volebního řádu z roku 1919 (zákony č. 76/1919 Sb. a č. 75/1919 Sb.) bylo voleno 11členné obecní zastupitelstvo se čtyřletým (podle zákona č. 122/1933 Sb. šestiletým) funkčním obdobím. Zastupitelstvo ze svého středu volilo starostu a obecní radu. Při Obecním úřadu v Nekmíři byly ustaveny komise finanční, stavební, polní, lesní, zdravotní, školní a aprovizační. Starostovi pomáhal s vedením obecních účtů pokladní.

Nekmír měl začít v roce 1914 stavět novou silnici směrem na Tatinou. Vypuknutí války však stavbu odsunulo o více jak 10 let. Následně se zapojil do stavby silnice Všeruby – Kokořov – Žilov a ve 30. letech byla přestavěna silnice z Nekmíře na Novou Hospodu. Ve stejné době byl i elektrifikován.

V obci působil od roku 1907 místní odbor Národní jednoty pošumavské. V roce 1913 byl založen sbor dobrovolných hasičů. V roce 1920 vznikl včelařský spolek a místní odbor Volné myšlenky. O rok později byla zřízena Dělnická tělocvičná jednota.

Činnost Obecního úřadu v Nekmíři byla ukončena v květnu 1945 ustavením místního národního výboru na základě vládního nařízení o volbě a pravomoci národních výborů č. 4/1945 Sb. Prvním předsedou MNV se stal František Hnát, kterého již 30. května 1945 ve funkci vystřídal Jaroslav Šmídl, poslední starosta obce.

Starosty obce byli:

Jméno:	V letech:
Jan Eberle	1849–1857
Antonín Beránek	1857
Vojtěch Holub	1857–1868
Jan Hnát	1868–1870
Josef Mařík	1870–1877
Martin Škoula	1877–1879
Václav Hnát	1879–1880
František Hartmann	1880–1883
Josef Mařík	1883–1886
Šebestián Hnát	1886–1892
Matěj Hartmann	1892–1900
Václav Klik	1900–1902
Matěj Hartmann (úřadující 1. radní)	1902–1903
František Prokop (předseda správní komise)	1903
Josef Richter (předseda správní komise)	1903–1905
Jan Holík	1905–1910
Jan Šváb	1910–1919
Václav Beránek	1919–1924
Jan Vočádlo	1924–1927
Karel Pangrác	1927–1935
Jaroslav Šmídl	1935–1941
Václav Lang (náměstek starosty)	1941–1945

Vývoj počtu obyvatel a domů v obci

Rok	1869	1880	1890	1900	1910	1921	1930	1950
Obyvatel	392	401	382	416	464	512	519	353
Domů	49	52	56	68	71	75	90	95

II. Vývoj a dějiny archivního fondu

Fond Archiv obce Nekmír tvoří archiválie vzniklé z činnosti Obecního úřadu v Nekmíři a jeho předchůdců. Obecní úřad fungoval od roku 1850 do roku 1945, jen v letech 1903–1905 byla vedením obce pověřena správní komise. Z dochovaných písemností není evidentní, kde a jakým způsobem byly ukládány.

V roce 1958 byl materiál převzat Okresním archivem v Plzni, kde provedl Ing. E. Kohlík základní evidenci. Po jeho spojení s Archivem města Plzně v roce 1959 přešel fond do péče tohoto archivu a v říjnu roku 1963 byl fond po územní reorganizaci delimitován z Archivu města Plzně do Okresního archivu Plzeň-sever pod přírůstkovým číslem 155. V roce 1978 byly do fondu zařazeny 4 úřední knihy, jež archiv převzal od MNV Nekmír (př. č. 455).

III. Archivní charakteristika archivního fondu

Archivní fond AO Nekmír o celkovém rozsahu 0,55 bm obsahuje 19 úředních knih, 4 podací protokoly a 1 karton spisů. V roce 1958 Ing. E. Kohlík fond obecního úřadu hrubě uspořádal a vyhotovil soupis písemností. V roce 2013 při generální inventuře došlo ve fondu k upřesnění jeho celkové metráže a časového rozsahu a ke změně ve skladbě a počtu evidenčních jednotek.

Z dochovaných písemností není evidentní, jakým způsobem byly archiválie ukládány. S největší pravděpodobností byly na obecním úřadě spisy řazeny chronologicky, proto bylo při pořádání vytvořeno umělé schéma, které vychází ze schématu uvedeného v Metodickém návodu na pořádání a inventarizaci archivních fondů Archiv obce z 31. ledna 2000 (čj. AS/1-284/2000), které bylo upraveno pro potřeby fondu.

Pořádání a inventarizace proběhly na základě vyhlášky 645/2004 Sb., Metodického pokynu ředitele SOA v Plzni pro zpracování archiválií a tvorbu archivních pomůcek z 12. března 2010 (čj. SOAP/006-0767/2010) včetně dodatku platného od 15. července 2014 (SOAP/006-1300/2014) a metodického návodu č. 1/2013 odboru archivní správy a spisové služby Ministerstva vnitra, kterým se vydávají nová základní pravidla pro zpracování archiválií.

V průběhu inventarizace byla z fondu Archiv obce Nekmír převedena jedna úřední kniha zápisů ze schůzí obecního zastupitelstva, obecní rady, finanční komise a rady a pléna MNV (25. 1. 1940–2. 12. 1944 a 30. 5. 1945–16. 3. 1951) o rozsahu 0,03 bm do fondu MNV Nekmír (č. j. SOAP/060-042/2015).

Při současném zpracování nebyl z fondu vyřazen žádný materiál nearchivní povahy. Vzhledem k přemanimulování fondu došlo ke změně v počtu a skladbě evidenčních jednotek.

Fond AO Nekmír byl rozdělen na knihy, spisový materiál a účetní materiál. Skupinu knih tvoří zápisy z obecních samosprávných orgánů z let 1905–1939 (inv. č. 1–3) a evidenční knihy (inv. č. 4 a 5). Ve fondu MNV Nekmír je uložena Pamětní kniha obce, která byla založena v roce 1925 a ukončena až v roce 1975. Ze spisového materiálu se dochovala nekompletní řada podacích protokolů z let 1908–1942 (inv. č. 6–9) a spisy, které byly rozděleny podle věcného hlediska (inv. č. 10–20). Účetní materiál tvoří jen účetní knihy. Nejstarší účetní kniha je vedena už od roku 1821 (inv. č. 21). Nedá se z ní bohužel zjistit, jak byla organizována správa vsi před rokem 1850. Druhá účetní kniha (inv. č. 22) obsahuje více agend. Kromě té primární do ní byly na začátku 1. světové války zapsány dodávky pro vojsko a v roce 1920 seznamy osob, které bylo potřeba zásobovat potravinami. Ve fondu se nachází pět hlavních knih a tři pokladní deníky (inv. č. 23–30). Samostatnou podskupinu tvoří dvě účetní knihy a dva pokladní deníky chudinského fondu (inv. č. 31–34). Kniha inv. č. 32 byla

následně využita jako evidenční kniha obyvatel obce. Ti do ní byli vepsaní podle abecedy, ale další záznamy se v knize neprováděly. Kniha byla patrně zavedena po 1. světové válce, někdy kolem roku 1920.

Fond Archiv obce Nekmír se dochoval značně mezerovitě. Písemnosti jsou, vyjma několika dvojjazyčných česko-německých tiskopisů z doby okupace, psané česky. U knih inv. č. 5, 21, 22, 23, 28–31 a 33 je poškozená vazba. Ostatní části fondu se až na drobná poškození prachem a přeložením nacházejí ve vyhovujícím stavu, nevyžadují restaurátorský ani konzervátorský zásah.

IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu

Fond Archiv obce Nekmír poskytuje jen částečné informace o vývoji a činnosti svého původce. Největší vypovídací schopnost mají zápisy z jednání obecních orgánů, ty tvoří ve fondu kompletní řadu od roku 1905 do roku 1939. Pro období 1940–1945 se dochovaly tyto zápisy také, ale kniha je uložena ve fondu MNV Nekmír, protože v zápisech do ní pokračoval místní národní výbor až do roku 1951. Ve stejném fondu je uložena i pamětní kniha obce, jež byla vedena v letech 1925–1974.

V. Záznam o uspořádání fondu a sestavení archivní pomůcky

Fond Archiv obce Nekmír 1821–1945 uspořádala v roce 2005 Kateřina Nová a v roce 2015 Jiří Kříž. Ten zpracoval inventář v lednu 2016 a čistopis archivní pomůcky v říjnu 2016 ve Státním okresním archivu Plzeň-sever se sídlem v Plasích.

V Plasích 25. 10. 2016

Mgr. Jiří Kříž

Seznam použitých pramenů a literatury

I. Prameny

Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích, fond *Základní devítiletá škola Někmiř 1868–1976*, Pamětní kniha 1868–1940, inv. č. 1.

Archiv města Plzeň, fond *Okresní úřad Plzeň (1802) 1850–1949*, Záležitosti jednotlivých obcí 1901–1904, inv. č. 1302, kar. 237.

Reichs-Gesetz-Blatt für das Kaiserthum Oesterreich, 1849.

Reichs-Gesetz-Blatt für das Kaiserthum Oesterreich, 1862, Teil IV., (Nr. 13, 5. 3.).

Sbírka zákonů a nařízení státu československého, 1919 (částka 16., 31. 1. a 7. 2.).

Sbírka zákonů a nařízení státu československého, 1945 (částka 3., 5. 5.).

Verzeichniss der Orts-Gemeinden im Königreiche Böhmen. Prag, 1861.

Zákony a nařízení pro Království české, 1864 (částka 2., 16. 4.).

II. Literatura

CAIS, Petr. Účetní materiály kamerálního účetnictví obecní samosprávy v Čechách v letech 1918–1945 (se zřetelem k situaci v českém pohraničí). *Archivní časopis*, 2006, roč. 56, s. 249–285.

FLÖGEL, Jaroslav. *Praktická příručka pro obecní a okresní funkcionáře*. Praha, 1933.

FRIDRICH, Jan. Z minulosti velkostatku Někmiře: poměry majetkové, hospodářské a sociální ve 14. – 17. století. In BĚLOHLÁVEK, Miloslav (ed.). *Minulostí západočeského kraje VII*. Plzeň: Archiv města Plzně, 1970, s. 221–242.

Historický lexikon České republiky 1869–2005. I. díl. Praha, 2006.

Historický lexikon České republiky 1869–2005. II. díl. Praha, 2006.

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost*. Praha, 2005.

CHYTIL, Alois. *Chytilův místopis Československé republiky*. III. vyd. Praha, 1930.

MARTÍNEK, Zdeněk. Archiv obce – příspěvek k vymezení a charakteristice archivního fondu. *Archivní časopis*, 1999, roč. 49, zvláštní příloha.

NOVÁKOVÁ, Božena a kol. *Zeměpisný lexikon ČR. Obce a sídla N–Ž*. Praha, 1991.

PROFOUS, Antonín. *Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny*. III. díl – M–Ř. Praha, 1951.

SCHELLE, Karel. *Vývoj české veřejné správy*. Ostrava, 2008.

ÚLOVEC, Jiří. *Ohrožené hrady, zámky a tvrze Čech*. 2. díl. N–Ž. Praha, Libri, 2005, s. 25–30.

Příloha č. 1: Seznam použitých zkratk

AO	archiv obce
AS	archivní správa
AP	archivní pomůcka
bm	běžný metr
čp.	číslo popisné
EL NAD	evidenční list národního archivního dědictví
ev. jedn. č.	evidenční jednotka číslo
inv. č.	inventární číslo
kar	karton
MNV	místní národní výbor
MV	ministerstvo vnitra
ppr	podací protokol
př. č.	přírůstkové číslo
roč.	ročník
ř. z.	říšský zákoník
Sb.	Sbírka zákonů a nařízení
SOA	státní oblastní archiv
SOkA	státní okresní archiv
ukn	úřední kniha
z. z.	zemský zákoník

INVENTÁRNÍ SEZNAM

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Ev. jedn. č.
---------	-------	---------------	--------------

I. Knihy

I. 1. Správní knihy

1	Zápisys ze schůzí obecního výboru (9. 3. 1905–2. 1. 1916)	1905–1916	ukn 1
2	Zápisys ze schůzí obecního zastupitelstva (výboru), finanční komise (2. 4. 1916–29. 6. 1935)	1916–1935	ukn 2
3	Zápisys ze schůzí obecního zastupitelstva, obecní rady, finanční komise (11. 7. 1935–18. 11. 1939)	1935–1939	ukn 3
	<i>Zápisys ze schůzí obecního zastupitelstva, obecní rady, finanční komise a rady a pléna MNV (25. 1. 1940–2. 12. 1944 a 30. 5. 1945–16. 3. 1951)</i>		MNV Nekmír

I. 2. Evidenční knihy

4	Parcelní protokol	1889–1917	ukn 4
5	Přihlašovací kniha neaktivního mužstva zemské obrany	1883–1901	ukn 5

I.3. Pamětní knihy

	<i>Pamětní kniha obce Nekmír 1925–1974</i>		MNV Nekmír
--	--	--	---------------

II. Spisový materiál

II. 1. Registrturní pomůcky

6	Podací protokol (1. 1. 1908–2. 2. 1918)	1908–1918	ppr 1
7	Podací protokol (27. 3. 1918–23. 12. 1924)	1918–1924	ppr 2
8	Podací protokol (1. 1. 1928–14. 3. 1934)	1928–1934	ppr 3
9	Podací protokol (14. 3. 1941–31. 5. 1942)	1941–1942	ppr 4

II. 2. Spisy

10	Domovské právo a evidence pobytu	1926–1945	kar 1
11	Obecní a senátní volby	1929–1935	kar 1
12	Obecní funkcionáři a zaměstnanci	1929–1941	kar 1
13	Koupě, pronájem a prodej obecních pozemků	1941	kar 1
14	Stavební činnost obce	1926–1935	kar 1
15	Podpora chudinská, starobní a pro nezletilé	1929–1945	kar 1
16	Sbor dobrovolných hasičů	1935–1941	kar 1
17	Seznam odvodem povinných	1879–1938	kar 1
18	Seznamy domobrany pro ročníky 1865–1899	1910–1917	kar 1
19	Povolení a zrušení provozování živnosti	1929–1941	kar 1
20	Zemědělství, lesnictví a honitba (výběr pleménika, soupis hospodářských zvířat, povolení kácení dříví a pronájem honitby)	1930–1940	kar 1

III. Účetní materiál**III. 1. Účetní knihy**

21	Účetní kniha	1821–1892	ukn 6
22	Účetní kniha obecní a kmenového statku (1893–1903 a 1910) Dodávky plodin pro vojsko (1914–1915) Seznamy k zásobování obyvatelstva (1920)	1893–1920	ukn 7
23	Hlavní kniha	1912–1915	ukn 8
24	Hlavní kniha	1921–1924	ukn 9
25	Hlavní kniha	1931–1934	ukn 10
26	Hlavní kniha	1935–1937	ukn 11
27	Hlavní kniha	1938	ukn 12
28	Pokladní deník obecní, kmenového statku, školní a chudinského fondu (1. 3. 1905–14. 8. 1910)	1905–1910	ukn 13
29	Pokladní deník obecní, kmenového statku a chudinského fondu (17. 8. 1910–31. 12. 1919)	1910–1919	ukn 14
30	Pokladní deník (1. 1. 1922–31. 12. 1924)	1922–1924	ukn 15
31	Účetní kniha chudinského fondu	1865–1892	ukn 16
32	Účetní kniha chudinského fondu (1892–1913) Evidenční kniha obyvatel obce [1920]	1892–[1920]	ukn 17
33	Pokladní deník chudinského fondu (31. 1. 1922–4. 12. 1924)	1922–1924	ukn 18
34	Pokladní deník chudinského fondu (7. 1. 1925–31. 12. 1938)	1925–1938	ukn 19

Název archivní pomůcky:	Archiv obce Nekmír
Značka archivního fondu:	AO Nekmír
Časové rozmezí:	1821–1945
Počet evidenčních jednotek:	24 (19 úředních knih, 4 podací protokoly a 1 karton)
Počet inventárních jednotek:	34
Rozsah v bm:	0,55
Stav ke dni:	25. 10. 2016
Zpracovatelé archivního fondu:	Mgr. Kateřina Nová, Mgr. Jiří Kříž
Zpracovatel archivní pomůcky:	Mgr. Jiří Kříž
Počet stran:	12
Počet exemplářů:	4
Schválila:	Mgr. Martina Matušková dne 25. 10. 2016 - č. j. SOAP/060-337/2016